

Različni mali prilozi.

Statistika osnovne nastave u kraljevini Jugoslaviji. Nedavno je beogradska »Politika« donijela o tom predmetu ove podatke:

bilo je učenika:

po narodnosti:		po vjeroispovijesti:		
S. H. S.	588 519	katolika	337 791	495 ‰
drugih Slavena	12 799	pravosl.	287 821	420 ..
Nijemaca	32 069	muslim.	31 087	
Madžara	28 424	evangel.	15 167	
Turaka	12 926	unijata	5 252	
Židova	2 049	židova	3 362	
Rumuna	1 410	ostalih	3 537	
drugih	3 821			
	<hr/>		<hr/>	
	682.017		682.017	

Nastavnika po vjeroispovijesti bilo je:

katolika	8.812	unijata	95
pravoslavanih	8.531	židova	61
muslimana	469	ostalih	66
evangelika	185		
		<hr/>	
		svih	18.219

Rumunija po procjeni od godine 1925. ima 17.5 miliona žitelja; med njima je 13.20 miliona Rumuna (75.4%), Madžara 1.40 (8.0%), Židova 1.00 (5.6%), Nijemaca 0.75 miliona (4.3%), Rusa i Ukrajinaca 0.55 (3.0%), Bugara 0.21 (1.2%), Turaka 0.17 (1.0%), ostalih 0.25 miliona (1.5%). Po vjeri je (1921. g.): 11.645 miliona ist. pravoslavanih, 1.565 miliona unijata, 1.230 katolika, 1.204 protestanata, 856 tisuća Židova i 165 tisuća muslimana. Po spolu ima (g. 1922.) muškaraca 8.462 miliona (50.04%), a ženskih 8.331 miliona, dakle manje od onih.

Albanija po popisu od godine 1927. ima 833.618 ljudi na površini od 27.538 km²; relativno je žiteljstvo dakle 30. Glavni grad Tirana ima 12.454 žitelja, dok je najbrojniji Skadar sa 23.785 ljudi. Luka Drač ima samo 5.175 žitelja. Po narodnosti je do 620 tisuća Albanaca (335 tisuća Gega i 285 tisuća Toska), 65 tisuća Srba, 50 tisuća Turaka, 15 tisuća Grka, a ostalo otpada na druge narode. Po vjeri je 563.729 muslimana (Sunita), 181.051 ist. pravoslavanih, 88.739 katolika i 99 Židova.

SSSR u Evropi. Dne 17. prosinca 1926. popisano je žiteljstvo u čitavoj Sovjetskoj Uniji. U evropskom dijelu, koji se nikako ne slaže sa prirodnim međama, nabrojeno je u

	žitelja	km ²
Ruskoj socijalist. federat. sovjet. Republici (RSFSR)	100.775.780	19.748.915
Ukrajinskoj socij. sovj. Republici (USSR)	29.018.187	451.650
Bjeloruskoj socij. sovj. Republici (SSRB)	4.985.240	126.792
Zakavkaskoj soc. fed. sovj. Republici (ZSFSR)	5.861.529	184.745
Uzbeskoj socij. sovj. Republici (USSR)	5.272.801	340.346
Turkmenskoj socij. sovj. Republici (TSSR)	900.026	491.216
	<hr/>	
svoga:	146.811.563	21.343.642

Po nalogu centralnoga komiteta razlučilo se u popisivanju žitelja, »jezik« od »narodnosti«. Kao »jezik« je označen onaj govor, koji dotičnik najbolje poznaje ili se njim najviše služi. Velikorusa su tako u čitavoj Uniji nabrojili po jeziku 84 160 241 ili 57,3% a po narodnosti 77 760 078 ili 52,9%. Ima dakle neruskih žitelja, koji u saobraćaju upotrebljuju ruski jezik.

Popis žitelja u Heladi proveden je 15. svibnja godine 1928. Utvrđeno je, da ima 6.195.272 čovjeka. Pored svega toga što je Helada godine 1920. predala Turskoj teritorij od nekih 20.000 km², što je ustupila preko pola miliona žitelja, što ih se mnogo iz nje odselilo (388 tisuća Turaka, 69 tisuća Bugara) a onda što je u ratu (1920.—1922.) izgubila do 34 tisuće ljudi — ipak se povećao broj žitelja na umanjenom teritoriju u osam godina (1920.—1928.) za 12%. Ovo se povišenje odnosi na helenske pribjeglice iz Turske (1,1 milion), iz Rusije (159 tisuća), iz Bugarske (49 tisuća), iz Albanije, Jugoslavije i Dodekaneza (nekih 10.000). — Od naselja sa povećim brojem žitelja navodimo samo ova: Atena (Athina) 451.143, Pirej 251.336, Solun 220.464, Patras 62.084, Kavala 49.310, Volo (Bolos) 40.817, Komotini (Gümüldžina) 30.158. Na Kreti je najveće naselje Heraklion: 26.582. Nekadašnja Sparta ima 5.682 a Tebe (Thivai) 7.113.

Popis žiteljstva u Turskoj proveden je u listopadu god. 1927. Prema rezultatima od god. 1914. na prostoru donasnje Turske umanjio se broj žitelja od 15.702.665 na sadašnji od 13.660.273. Taj je manjak posljedica svjetskoga rata, oslobodilačkoga rata (1920.—1922.) i izгона Helena i Armena (1922. do 1924.). Konsulat republike Turske u Zagrebu dobrostivo je saopćio uredništvu »H. G. Gl.« potanje statističke podatke o evropskoj Turskoj:

ime vilajeta:	broj žitelja:	površina km ² :	relat. žit. 1 km ² :
Edirne (Jedrena)	150.889	7.565	20
Istanbul	627.585	3.350	287
Tekir-Dagi	132.122	5.950	22
Čanak-Kale	26.224	1.450	18
Kirkklar-Ēli	108.486	5.660	20
svega	1.044.306	23.975	43

Delta rijeke Marice definitivno je došao pod suverenitet Helade. Obuhvata 96,93 km²; od toga je 10 km² obrađena zemlja, 47 km² pašnjaci, 35 km² močvare, 5 km² voda i jezera primorska.

Otok Jan Mayen u evropskom Sjevernom moru službeno je zaposjela Norveška dne 8. svibnja 1929. Redarstvenu vlast vrši upravnik meteorologijske stanice, koja je ondje osnovana 1921.

Città del Vaticano zove se nekadašnja »Crkvena (ili: Papinska) država«. Spor, koji je nastao med kraljevinom Italijom i Crkvenom državom, kad je italijanska vojska ušla u Rim dne 20. rujna 1870., riješen je konačno med obim vlastima dne 11. veljače 1929. Toga dana je ugovorom »neopozivo« zakopano »za vječna vremena« t. zv. rimsko pitanje pa je Papi priznat suverenitet nad Vatikanom. On obuhvata 44 hektara sa 500 žitelja, pa je po tome najmanja država na Zemlji.

Nijemci su otkrili Ameriku. Danski naučenjak S. Larsen na osnovi opsežnih studija o povijesti Islanda tvrdi, da su dva Nijemca otkrila Ameriku, 20 godina prije K. Colomba. U islandskim vodama došlo je naime do

gusarskoga rata med Dancima i Englezima, jer su ovi lovili ondje bez dopuštenja danskoga kralja. Vode danske gusarske flote bili su Nijemci Pining i Pothurst. Kad se ta borba smirila obojica su kao vješti mornari povelili dva broda dansko-portugiške ekspedicije, da traže put do Indije i Kine. Poznavajući od prije sjeverne dijelove Atlantskoga oceana, pošli su onim putem i dospjeli su god. 1472. do Labradora a onda i do Novoga Foundlanda. Prije početka zime povratili su se na Island... Kasnije su bili umoreni. Ako je to otkriće i istinito, ipak se nije vijest o njem rasprostranila.

Željeznička veza med Franceskom i Španijom. Ugovorom med Franceskom i Španijom godine 1904. projektirane su tri transpirenejske željezničke pruge. Jedna je otvorena u srpnju prošle godine a veže Olorón (Franc.) sa Zaragozom. Druga je nedavno predana prometu a spaja Toulouse sa Barcelonom. Kako su širine tračnica nejednake, zamišljena je sa dvostrukim tračnicama: u širu španjolsku ugradit će usku francesku. Gradnja treće pruge, koja će spajati Saint-Girons (Franc.) sa Leridom (Špan.), napreduje veoma polagano. Franceska će u najkraće vrijeme biti spojena sa Španijom kroz pet pruga: jedna je baskijska (Bordeaux—Burgos), druga je mediteranska (Narbonne—Barcelona), treća je aragonska (Olorón—Zaragoza), četvrta je istočna katalonska (Toulouse—Barcelona) a peta — nedovršena — zapadna katalonska (St. Girons—Lerida).

Žiteljstvo Islanda prekoračilo je 103.000 ljudi. Glavni grad Reykjavik ima 25 tisuća a Akureyri 3.300 ljudi.

Najviše brdo Male Azije nije vulkan Erdžias-dag (2.850 m), kako se dosad mislilo, već Demirkašik (3.910 m) u Aladagu.

Žiteljstvo Zemlje doseglo je 1800 miliona: od njih je (zaokruženo) u Aziji 900 miliona, u Evropi 500, u obim Amerikama 220, u Africi 150, u Australiji i Oceaniji 7 miliona. Od godine 1910. povećalo se žiteljstvo za 200 miliona.

Trondhjem i Frederiksværn u Norveškoj zovu se od 1. siječnja o. g. Nidaros odnosno Stavern. Norvežani zabacuju moderna imena svojih naselja pa uspostavljaju nekadašnja narodna imena.

Hermann Wagner, geografski patrijarha, umro je 18. lipnja 1929. u dobi od 89 godina. A tko da ga od geografa ne poznaje, počevši od najmladih adepta geografije pa do najstarijih? Roden je 25. lipnja 1840. u Erlangenu: ondje je započeo svoje nauke matematičko-prirodoslovne a dovršio ih u Göttingenu. Kao nastavnik od 24 godine na srednoj školi u Gothi došao je u bliži doticaj sa tamošnjim poznatim geogr. zavodom Just. Perthesa. Postavši profesor geografije na sveučilištu najprije u Königsbergu (1876.) a onda u Göttingenu (1880.), preuzeo je uređivanje poznatoga »Geogr. Jahrbuch« nakon Behma a još ranije je s njim započeo izdavanje statističke publikacije »Die Bevölkerung der Erde«. Njegove se naučne rasprave odnose ponajviše na povijest geografije, posebice kartografije. Med mladima je osobito poznat po svom udžbeniku (Lehrbuch der Geographie), koji je preveden i na italijanski; u njem je metodički obradio sve svoje bogato znanje opće geografije.

Maloga starčića upoznao sam u Berlinu god. 1928.; u razgovoru mi se tužio, što mu nije nikako bilo moguće da sam napiše regionalnu geografiju, kao nastavak navedenom svom udžbeniku. Tek nedavno napokon se našao zamjenik (prof. W. Meinardus), koji će izvršiti njegovu usmenu oporuku.

A. G.